

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

שכר חמור מסוימת לרכוב

עליה ומתה בחצי הדרך

לדעת שמואל, החמור המתה משועבדת לקיום השכירות, ולכן **מוכרים את הנבילה**, ובמעות קונים או שוכרים חמור אחרת, כדי שהשוכר ירכב עליה את שאר הדרך.

ולדעת רב, אם אין בדמי הנבילה כדי לקנות חמור אחרת, אין המשכיר מחוייב לשכור בדמי הנבילה חמור אחרת, כי בכך יאבד את כל מה שהיה לו בחמור, ואין המשכיר מחוייב לאבד את הקרן, כדי לקיים את השכירות.

ואם אין בדמי הנבילה כדי לקנות חמור אחרת, ולשמואל אין בדמי הנבילה אף כדי לשכור חמור אחרת, כך הוא הדין:

א. כשהשוכר יכול לשכור חמור אחרת לשאר הדרך בלא תוספת מחיר – מאחר שאין לשוכר הפסד ממוני במיתת החמור הראשון, כי יגיע למחוז חפצו בלא לשלם יותר ממה שהיה צריך לשלם, משלם לבעל החמור המתה שכר חצי הדרך שהשתמש בה, [ואת שכר חצי הדרך השני, ישלם לבעל החמור השניה].

ב. כשהשוכר אינו יכול לשכור חמור אחרת לשאר הדרך בלא תוספת מחיר, אבל יש לו הנאה ממחצית הדרך שהשתמש בה, [כגון שיכול למצוא חמור אחרת בתוספת שכר, ולהגיע למחוז חפצו, או שיכול למכור סחורתו גם במקום הזה, ולא יפסיד אותה לגמרי, אלא שלא ישתכר כמו שהיה משתכר במחוז חפצו] – מאחר שנהנה מהחמור חצי דרך, משלם לבעליה שכר חצי הדרך, ואינו מנכה משכרו את ההפסד, שנגרם לו מחמת שלא הגיע למחוז חפצו במחיר שקבע תחילה, [שצריך להוסיף לדמי השכירות של החמור השני, או שמפסיד מעט כשמוכר את סחורתו כאן], כי המשכיר אנוס במה שלא קיים תנאו, [והחוזר בו מחמת האונס אינו מפסיד בכך כמבואר בדף ע"ו], ואין לשוכר עליו אלא תרעומת.

ג. כשהשוכר אינו יכול לשכור חמור אחרת לשאר הדרך, ואין לו שום הנאה מהליכת חצי הדרך – מאחר שאין לו שום תועלת בהליכת חצי הדרך, ואינה שווה לו כלום, אינו מחוייב לשלם למשכיר כלל.

המוכר שדה לששים שנה

המוכר שדה לששים שנה, אינה חוזרת אליו ביובל, [אלא אחרי ששים שנה], שנאמר בטעם היובל, "והארץ לא תמכר לצמיתות", ומכאן שלא נאמר דין יובל, אלא כדי לבטל את המכר של מוכר לצמיתות, אבל המוכר לזמן קצוב, שלא מכר לצמיתות, אינו בכלל הפרשה.

שכר ספינה וטבעה [באונס] בחצי הדרך

א. ספינה זו ויין סתם. אם המשכיר התחייב להעמיד ספינה מסויימת, כדי שהשוכר יוכל להעביר בה איזה יין שירצה, וטבעה אותה ספינה, השוכר פטור מלשלם למשכיר אפילו על מחצית הדרך שעברה ספינתו, שהרי אין לו שום הנאה בכך. ואפילו אם כבר שילם למשכיר, המשכיר חייב להחזיר לו, ואינו יכול לומר לו אעמיד לך ספינה אחרת שתעביר בה יין אחר, ולא אחזיר לך את הכסף, כי כשטבעה הספינה שאמר המשכיר להעמיד, שוב אינו יכול לקיים את השכירות, וכשבא להשכיר לו ספינה אחרת, שכירות חדשה היא, ואינו יכול לכופ את השוכר לשכור ממנו שכירות חדשה, ומאחר שלא קיים את השכירות שהתנה עמו מתחילה חייב להחזיר לו מעותיו.

ב. ספינה סתם ויין זה. אם המשכיר התחייב להעמיד לשוכר ספינה כלשהי, [כלומר לא התחייב לספינה מסויימת, ובכל ספינה שיעמיד לו תתקיים השכירות], כדי שהשוכר יעביר בה יין מסויים, וטבעה הספינה שהעמיד לו להעביר את היין, השוכר חייב לשלם למשכיר תשלום מלא.

י"מ שהטעם שהשוכר חייב לשלם את כל דמי השכירות, כי משעה שהשוכר משך את הספינה וקיבל את השכירות, התחייב לשלם למשכיר את כל דמי השכירות, ומאחר שהמשכיר יכול לקיים את השכירות בכל ספינה שיעמיד, אין לשוכר טענה לבטל את השכירות בכך שטבעה הספינה הראשונה, ומאחר שהשכירות לא בטלה, אינו יכול להימנע מלשלם עליה.

וי"מ שהטעם שהשוכר חייב לשלם את כל דמי השכירות, כי מי שהעכבה באה מצידו, הוא נחשב

כחוזר בו מהשכירות, ומאחר שהמשכיר יכול לקיים את השכירות בכל ספינה שיעמיד, והשוכר אינו יכול להעביר בה יין אחר זולת זה שטבע, נמצא שהעכבה על קיום השכירות באה מצד השוכר, והוא נחשב כחוזר בו, וכבר התבאר בדף ע"ו, שמי ששכר פועלים, וחזר בו בחצי היום, משלם להם על כל היום, אף שלא עבדו לו בחציו השני, כי על ידי ששכר אותם, הוא גרם להם שלא ישכרו אצל אחרים, ועתה לא ימצאו עבודה לחצי היום הנוסף, וכמו כן כאן, מאחר שהשוכר חזר בו, עליו לשלם כאילו הלכה הספינה את כל הדרך, אף על פי שלא הלכה אלא חציה. ואף על פי שלא אמרו כן אלא בחוזר מרצון, אבל החוזר מחמת אונס, אינו חייב לשלם על מה שלא קיבל מחבירו, אין זה אלא כשלא היה לחברו חסרון ממון, [כפועלים שאינם נחסרים ממון בבטלה, אלא שבטלים ואינם מרוויחים], אבל כאן המשכיר הפסיד את ספינתו, ולכן השוכר משלם לו את כל השכירות, אף על פי שחזר באונס, ולא קיבל ממנו אלא מהלך חצי דרך. [כן משמע מהתוס', שהשוכר קיבל מהמשכיר מהלך חצי הדרך, אלא שלא זכיתי להבין זאת, הלא כשטבעה הספינה בחצי הדרך, הרי זה כאילו לא הלכה כלום, כי אין לשוכר הנאה בהליכת חצי דרך של ספינה, ולכאורה אין למשכיר תביעה על השוכר, אלא מחמת שרוצה לקיים את כל השכירות בספינה אחרת, והשוכר אינו יכול לקיים אותה, ולכן נחשב כחוזר בו, אבל פשוט שהמשכיר אינו יכול לטעון, שכבר קיים חצי מהשכירות, וצ"ע].

והחילוק בין שני הפירושים הנ"ל הוא, שלפי הפירוש הראשון, השוכר משלם תשלום מלא של השכירות עצמה, כי כבר זכה בה המשכיר. ולפי הפירוש השני, מה שהשוכר משלם על החלק שלא קיבל, אינו מדין תשלומי השכירות, אלא מדין גרמי, שעל ידי ששכר את הספינה, גרם למשכיר שלא השכיר ספינתו לאחרים, וכשחזר בו מהשכירות, [כשהעיכוב בא ממנו], חייב לשלם למשכיר על ההפסד, כפועל בטל].

וריב"ם מפרש, שאין למשכיר אלא שכר חצי הדרך שהלכה הספינה עד שטבעה, אבל מה שלא הלכה, אינו מקבל, כי השוכר אנוס בחזרתו, ומכל מקום אם כבר שילם למשכיר את כל השכירות, אין מחזיר לו כלום, כיון שהמשכיר מוחזק, והשוכר נחשב לחוזר בו.

ג. ספינה זו ויין זה. אם המשכיר התחייב להעמיד לשוכר ספינה מסויימת, כדי שהשוכר יעביר בה יין מסויים, וטבעה הספינה שהעמיד לו להעביר את היין, מאחר שאין אחד מהם יכול לקיים את השכירות, [המשכיר אינו יכול לקיימה בספינה אחרת, והשוכר אינו יכול לתבוע להעביר יין אחר], **מי שמוחזק בתשלום, זוכה בו, ואינו מחוייב לתת אותו לחבירו, שאם השוכר מוחזק בממון, והמשכיר תובע ממנו, יאמר לו, מאחר שאתה אינך יכול לקיים את השכירות, הרי זה כאילו אתה חוזר בך, ואין לך ליטול כלום, ואם המשכיר כבר קיבל את הכל, והשוכר תובע שיחזיר לו, יאמר לו, מאחר שאתה אינך יכול לקיים את השכירות, הרי זה כאילו אתה חוזר בך, ואני כבר זכיתי בכל התשלום.**

ד. ספינה סתם ויין סתם. אם המשכיר התחייב להעמיד לשוכר ספינה כלשהי, כדי שהשוכר יעביר בה איזה יין שירצה, וטבעה הספינה שהעמיד לו להעביר את היין, כל אחד מהם יכול לתבוע מחבירו שיקיים את השכירות, ושניהם יכולים לקיימה, [המשכיר יביא ספינה אחרת, והשוכר יביא יין אחר], ומאחר ששניהם יכולים לתבוע לקיים את השכירות, הרי זה כאילו שניהם מוחזקים בה, ולכן או יקיימו את השכירות, או **יחלקו את השכר**, כדין ממון השייך לשנים, [כלומר השוכר ישלם חצי שכירות הדרך].

וריב"ם מסתפק, האם חולקים בשכירות כל הדרך, או שחולקים רק בשכר חצי הדרך שהלכה הספינה בפועל.

שכר ספינה ופרקה בחצי הדרך

מי ששכר ספינה להוליך משאות ממקום למקום, ובאמצע הדרך **בא לפרוק את המשאות מהספינה, ולחזור בו מהמשך השכירות.**

אם בעל הספינה מוצא אדם אחר שישכור ממנו את הספינה להמשך הדרך – אין לבעל הספינה הפסד ממוני מביטול השכירות, אלא מה שהספינה נעשית רעועה על ידי הפריקה של משאות הראשון, וטעינה של משאות השני, והפסד זה ישלם לו השוכר הראשון, מלבד שכר מחצית הדרך.

ולפירוש ריב"ם, אם אין הפסד בפריקה וטעינה הללו, כגון שפורקים מעט מעט, ואין הספינה מתרועעת בכך, עדיין יש לבעל הספינה תרעומת על השוכר הראשון, שמחמתו צריך להוליך את הספינה לאדם אחר שלא הורגל עמו, וגם שצריך לקנות כאן חבלים לריבוי סחורות האחרון, ואם היה יודע זאת במקומו, היה קונה שם בזול [כן פירש ריב"ם את דין הגמרא דפרקיה לטועניה בגווייה].

ואם בעל הספינה אינו מוצא אדם אחר שישכור ממנו את הספינה להמשך הדרך – מאחר שהשוכר גרם לו את ההפסד הזה, שספינתו בטלה חצי דרך, עליו לשלם לו שכר הדרך שלא

הלך עמו כפועל בטל, [ככל מי שחוזרבו משכירות ומחמתו בטל הפועל], מלבד מה שמשלם שכר שלם על חצי הדרך שהלך עמו.

ומי ששכר ספינה להוליך משאות ממקום למקום, ובאמצע הדרך **בא להוסיף משאות יתרים**:

אם היה לו רשות להכניס בספינה כמה משאות שירצה, הדין עמו, ומכל מקום **יש לבעל הספינה תרעומת עליו**, שעל ידי שמוסיף משאות, יתעכבו בדרך יותר ממה שתכנן, וגם שצריך לקנות כאן חבלים לריבוי המשא, ואם היה יודע זאת במקומו, היה קונה שם בזול. [כן פירוש רש"י את דין הגמרא דפרקיה לטועניה בגויה].

ומי ששכר ספינה להוליך משאות ממקום למקום, ובאמצע הדרך **מכר כל המשאות לאדם אחר שימשיך עם הספינה עד המקום ששכרה אליו**:

אין **בעל הספינה** יכול לעכב עליו, מאחר שאינו מבטל את השכירות, ומכל מקום **יש לו תרעומת עליו**, שמא הקונה אדם קשה מהמוכר, ורע לבעל הספינה בכך, וגם לעניין שצריך לטרוח ולהביא חבלים להוציא את כליו של הראשון, ולהכניס את כליו של האחרון [כן פירש ר"ח את דין הגמרא דפרקיה לטועניה בגויה].

השוכר את החמור לרכוב עליה אלו מזונות

מניחים עליה לצורך הדרך השוכר והמשכיר

אם יכולים לקנות מזון בנקל בכל יום – אין מניחים עליה בכל יום, אלא מזונות של אותו יום, [בין מזונות השוכר, בין מזונות המשכיר ובהמתו].

ואם אין למצוא מזון עד שיגיעו לסוף הדרך – שניהם מניחים עליה מזונות של כל הדרך, [בין מזונות השוכר, בין מזונות המשכיר ובהמתו].

ואם יכולים להשיג מזונות בכל יום רק על ידי טרחה – השוכר מניח על החמור מזונות הצריכים לו לכל הדרך, כי אין דרכו של שוכר לטרוח אחר מזונות בדרך, והרי זה כמי שאין לו להשיג מזונות בדרך. אבל המשכיר מניח על החמור בכל יום מזונות של יום אחד בלבד, וטורח וקונה בכל יום מזונות אחרים, כי כן דרכו של חמר.

וכמו כן השוכר מניח על החמור כסותו [=בגדיו. וי"ג כסת, והכוונה למה שמניחים מראשותיו של אדם]. וכמו כן השוכר מניח על החמור **לגנותו** [=כדו].

שינוי ברכיבה שאין לעשות בשכירות

השוכר חמור לרכוב עליה איש, לא תרכב עליו אשה, [אפשר שהטעם משום שאינה בקיאה ברכיבה, ועלולה להזיק את החמור].

השוכר חמור לרכוב עליה אשה, רוכב עליה איש או אשה, גדולים וקטנים, ואפילו אשה מעוברת [שיש בתוכה גוף נוסף] ומניקה [שיש בידיה גוף נוסף].

שתים שוות ואחת כבדה יותר

אשה גדולה ואשה מעוברת – אף על פי שהם נראות שוות, המעוברת כבידה מהגדולה, כי העובר מכביד על המעוברת, יותר ממה שהשומן מכביד על הגדולה.

אשה מעוברת ואשה מניקה – רש"י מפרש, שמינקת המחזיקה את בנה בידיה, כבידה ממעוברת שבנה בתוכה, כי כשהיא מעוברת, הכל נחשב לגוף אחד, ושני גופים כבדים מגוף אחד. [אפשר שכוונתו לעניין הכבדה על החמור שרוכבות עליו, שהמינקת הצריכה להחזיק את בנה בידיה, אינה פנויה לשמור מלהזיק את החמור, כמו המעוברת שאינה מחזיקה בידיה כלום, ולכן המניקה מכבידה על החמור יותר מהמעוברת, אף על פי שמשקלם שווה]. **ורבינו תם מפרש, שהמעוברת כבידה מהמניקה**, כי כשהולד חי בחוץ, הוא נושא את עצמו, אבל כשהוא בפנים, הוא מכביד על אמו, וגם שאר אבריה כבדים עליה, וגם מלאה דם. [ועל פי זה פירש, שאביי למד מכאן, שהשוקל את הדג, יוציא את מעיו קודם לכן, כי כשישקול אותו עם המעיים מבחוץ, יהיה קל ממה שישקול אותו עם המעיים בפנים].

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדרף

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)